

Hệ lụy của đại dịch Covid-19: Nhận định và dự báo của một số học giả nước ngoài

Ngô Thị Mai Diên^(*)

Tóm tắt: Tháng 12/2019, bệnh truyền nhiễm với tác nhân là virus Corona chủng mới (Coronavirus Disease 2019 - Covid-19) đã bùng phát từ Trung Quốc, sau đó tiếp tục lan rộng trên toàn cầu. Nó đã, đang và sẽ để lại những hệ lụy đáng kể đối với mọi mặt đời sống của các quốc gia trên thế giới. Bài viết tổng hợp nhận định của một số học giả nước ngoài về những hệ lụy này cũng như dự báo của họ về những kịch bản phát triển thế giới hậu đại dịch.

Từ khóa: Covid-19, Đại dịch, Kinh tế, Chính trị, Địa chính trị, Mỹ, Trung Quốc

Abstract: Coronavirus Disease 2019 (Covid-19) broke out in China in December 2019, then continued to spread globally. It has been significantly affecting every aspect of life worldwide. The paper presents a number of international academic comments and possible developmental scenarios for the post-pandemic world.

Keywords: Covid-19, Pandemic, Economics, Politics, Geopolitics, America, China

Mở đầu

Covid-19 đang thường xuyên được đề cập đến ở khắp nơi trên thế giới kèm theo những tên gọi như đại dịch, mối đe dọa, thảm họa, khủng hoảng, và là chất xúc tác, ngòi nổ kích hoạt cho các cuộc khủng hoảng khác. Bùng phát hồi tháng 12/2019 ở Vũ Hán, Trung Quốc, đến ngày 11/3/2020, Tổng Giám đốc Tổ chức Y tế thế giới (WHO) đã chính thức tuyên bố Covid-19 là đại dịch (*pandemic*), giống như con người đã từng ghi nhận “Cái chết đen” do bệnh dịch hạch ở châu Âu thế kỷ XIII, dịch sốt

phát ban do rận ở Hungary thế kỷ XVI, dịch cúm Tây Ban Nha năm 1918, dịch cúm do virus cúm A ở châu Á năm 1957 và ở Hong Kong năm 1968.

Không chỉ dõi theo các bước di chuyển khắp thế giới của virus Corona, cập nhật thông tin tình hình dịch bệnh, các kế hoạch phòng chống, ngăn chặn bệnh lây lan, các hành động chữa bệnh cứu người, khắc phục các hậu quả do đại dịch gây ra..., các học giả, chuyên gia còn nỗ lực phân tích, đánh giá, nhận định những hệ lụy trực tiếp và gián tiếp của Covid-19; đặc biệt, nhìn về hậu đại dịch với viễn cảnh đại dịch chấm dứt để dự báo kịch bản phát triển của các nước, các khu vực, và của cả thế giới.

^(*) ThS., Viện Thông tin Khoa học xã hội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam;
Email: maidienissi@gmail.com

1. Thế giới trước tác động của đại dịch Covid-19

Không thể phủ nhận một điều là thế giới đã thay đổi sau đại dịch Covid-19. Cuộc tấn công của virus này không chỉ nhằm vào sức khỏe con người, mà các biến động về kinh tế, chính trị, xã hội do nó mang lại có thể còn kéo dài nhiều thế hệ sau.

Henry A. Kissinger¹ và Gerald Ford² khẳng định “Đại dịch Covid-19 sẽ thay đổi trật tự thế giới mãi mãi”, và những nỗ lực nhằm đối phó với đại dịch cần phải kết hợp với tầm nhìn và chương trình hợp tác trên toàn cầu. Nước Mỹ phải thực thi một nỗ lực lớn trên ba lĩnh vực: nâng cao khả năng phục hồi toàn cầu đối với bệnh truyền nhiễm, hàn gắn vết thương cho nền kinh tế thế giới và bảo vệ các nguyên tắc của trật tự thế giới tự do (Kissinger, 2020).

Đồng tình với quan điểm Covid-19 sẽ làm thay đổi bộ mặt thế giới, tạo ra những quy tắc và trật tự mới, Jay Zawatsky³ chú trọng nêu bật những thay đổi trong nhận thức của con người về thế giới. Một trong những quy tắc xã hội mới có thể hình thành sau đại dịch là thay vì hành vi ôm hôn và bắt tay, người ta chỉ cúi đầu và mỉm cười khi gặp nhau. Theo đó, các bệnh lây nhiễm qua tiếp xúc xã hội sẽ giảm, tiết kiệm chi phí chăm sóc sức khỏe, giảm gánh nặng điều trị cho các bệnh viện. Một cuộc cách mạng với những đổi mới và phát triển trong hệ thống y tế sẽ hình thành, đặc biệt là những tiến bộ y học liên quan đến vaccine phòng và thuốc chữa Covid-19. Quan trọng hơn cả, đó là sự hiện diện một thế giới quan khác

về toàn cầu hóa, về hiện trạng phụ thuộc vào các đối tác nước ngoài trong chuỗi cung ứng các hàng hóa và dịch vụ thiết yếu (Zawatsky, 2020).

Bên cạnh các quan điểm khẳng định Covid-19 sẽ đánh dấu bước ngoặt cho các nền kinh tế và chính trị, một số nhà nghiên cứu khác dự báo, thế giới hậu đại dịch sẽ không bị dẫn lối vào một hướng đi khác biệt; các xu hướng tồn tại trước khủng hoảng sẽ không thay đổi, càng không bị đảo ngược. Cuộc chiến giữa các nhà đầu sỏ chính trị, những người theo chủ nghĩa dân túy độc đoán, và những người theo xu hướng quốc tế tự do tại các quốc gia sẽ mãnh liệt hơn. Chủ nghĩa tự do mới tiếp tục dần đi tới hồi kết. Toàn cầu hóa cấp tiến (*hyper-globalization*) vẫn ở thế phòng thủ trong khi các nhà nước độc lập giành lại không gian chính trị. Trung Quốc và Mỹ sẽ tiếp tục cạnh tranh với nhau (Rodrik⁴, 2020).

Theo Bộ phận dự báo, phân tích và tư vấn rủi ro (Economist Intelligence Unit - EIU) trực thuộc Tập đoàn *The Economist* (Anh), Covid-19 sẽ không tạo ra một trật tự toàn cầu hoàn toàn mới, nhưng sẽ mang đến những thay đổi ở một số khía cạnh quan trọng. Trong đó, *trước hết* sẽ bộc lộ những thực tế trước nay chưa được quan tâm đúng mức. Chẳng hạn như việc Trung Quốc đã thiết lập phạm vi ảnh hưởng của mình tại nhiều khu vực trên thế giới, bao gồm châu Phi, Đông Âu, Mỹ La tinh và Đông Nam Á. Trung Quốc đang thiết lập một “Vành đai, Con đường” về y tế tại một số nước châu Phi, vừa đề cử cố hình ảnh và quyền lực mềm trên phạm vi toàn cầu, vừa đề bảo vệ các lợi ích kinh tế và an ninh của mình tại lục địa này. Các khu vực ảnh

¹ Học giả người Mỹ từng là Bộ trưởng Ngoại giao và Cố vấn An ninh quốc gia trong chính quyền Tổng thống Richard Nixon.

² Tổng thống thứ 38 của Mỹ.

³ Giáo sư trường Montgomery, Mỹ.

⁴ Giáo sư Kinh tế Chính trị quốc tế, Trường Quản lý Nhà nước John F. Kennedy, Đại học Harvard.

hưởng đã và đang được thiết lập của Trung Quốc sẽ trở thành những đầu trường mới cho cạnh tranh và xung đột nước lớn giữa Trung Quốc với Mỹ và các đồng minh.

Hai là, Covid-19 sẽ thúc đẩy sự dịch chuyển cán cân quyền lực toàn cầu từ Tây sang Đông thông qua những tác động tiêu cực, sâu rộng và để lại hậu quả lâu dài đối với Mỹ và các nền kinh tế phát triển ở châu Âu. Theo EIU, các biện pháp tài chính và tiền tệ mà những nước này đã và đang đưa ra để hỗ trợ nền kinh tế chưa chắc đã đủ để đảo ngược tác động tiêu cực của dịch bệnh, nhưng chắc chắn sẽ làm gia tăng nguy cơ khủng hoảng nợ công về trung hạn. Trong khi đó, Trung Quốc lại được hưởng lợi khi là một trong những nước đầu tiên vượt qua khủng hoảng, nên có điều kiện tập trung nguồn lực để vực dậy nền kinh tế. Trung Quốc sẽ càng có thêm khả năng trở thành một siêu cường toàn cầu lớn hơn sau khủng hoảng.

Ba là, Covid-19 có khả năng là chất xúc tác cho những thay đổi khó dự đoán hiện nay tại cả những nước phát triển và đang phát triển về những vấn đề như tương lai của Liên minh châu Âu (EU), vai trò của Nga và các cường quốc tầm trung khác. Trên thực tế, sau khủng hoảng nợ, tình trạng nhập cư và Brexit, EU đang suy yếu hơn bởi đại dịch. Các nước thành viên EU không hành động thống nhất và phối hợp khi khủng hoảng nổ ra mà hành động đơn phương, đóng cửa biên giới, ngừng đi lại tự do và dừng các quan hệ giao thông vận tải. Các cường quốc khu vực như Nga, Thổ Nhĩ Kỳ, Iran và các nước khác trong những năm gần đây đã tìm cách khai thác sự đổ vỡ của trật tự toàn cầu “sân sau” của họ. Trong bối cảnh dịch bệnh, sự chia rẽ trong lòng châu Âu, giữa phía Bắc và phía Nam, phía Đông với phía Tây, sẽ càng thúc đẩy sự

phân rã, đồng thời hình thành các xu hướng mới trong trật tự toàn cầu theo hướng có lợi cho nhóm các cường quốc mới nổi (The Economist, 2020).

2. Hệ lụy kinh tế

Virus Corona chủng mới đã lây lan theo cấp số nhân, với quy mô và tác động tiêu cực chưa từng thấy, kéo theo những hệ lụy to lớn, nghiêm trọng, đa diện và không biên giới. Dù nhiều nền kinh tế đã mở cửa trở lại, nhưng hoạt động thương mại không thể ngay lập tức được tự do như trước. Cả con người, dòng vốn lẫn hàng hóa đều bị hạn chế đi lại, lưu thông. Theo dự báo của *The Economist* (2020) về kinh tế thế giới trước tác động của Covid-19: Hãng sản xuất máy bay thương mại lớn nhất thế giới Airbus của châu Âu đã phải cắt giảm 1/3 sản lượng. Vốn đầu tư mạo hiểm của Trung Quốc vào Mỹ giảm chỉ còn 400 triệu USD trong quý I/2020, giảm 60% so với mức của hai năm trước. 21% các chuyến tàu container xuyên Thái Bình Dương bị hủy trong tháng 5/2020. Trong 10 ngày đầu tiên của tháng 5/2020, xuất khẩu của Hàn Quốc giảm 46% so với cùng kỳ năm 2019. Xuất khẩu ô tô của Mexico giảm 90% trong tháng 4/2020. Thương mại hàng hóa thế giới có thể giảm 10-30% trong năm 2020.

Đối với Trung Quốc, nền kinh tế lớn thứ hai thế giới, tác động của dịch bệnh được Văn phòng Nghiên cứu Kinh tế vĩ mô ASEAN+3 dự báo là sẽ lớn tuy không kéo dài. Theo đó, GDP năm 2020 của Trung Quốc có thể giảm 0,5%, chuỗi cung ứng sản xuất bị gián đoạn có thể khiến tăng trưởng giảm 0,15%, còn lĩnh vực dịch vụ chịu tác động của mức cầu giảm và không thể phục hồi nhanh chóng có thể khiến tăng trưởng giảm 0,35% (AMRO, 2020).

Các nền kinh tế ngoài Trung Quốc, dù chịu ảnh hưởng lan truyền, nhưng dường

như nghiêm trọng hơn nhiều, thậm chí được nhận định là bị “xé toạc” khi hàng triệu liên kết trong một mạng lưới kết nối vô cùng phức tạp bị phá hủy cùng lúc, hoặc ở tình trạng “roi tự do”, không thể quay trở lại trạng thái bình thường. Theo Ngân hàng Phát triển châu Á (ADB), nền kinh tế toàn cầu có thể bị thiệt hại từ 5,8-8,8 nghìn tỷ USD, tương đương 6,4-9,7% GDP toàn cầu. Trong đó, những tổn thất về kinh tế ở khu vực châu Á - Thái Bình Dương có thể dao động từ 1,7-2,5 nghìn tỷ USD (ADB, 2020). Sự phát triển của nền kinh tế thế giới bị đình trệ. Nếu như tỷ lệ thất nghiệp đầu tháng 3/2020 ở Trung Quốc là 6,2%, thì ở Mỹ là 13% - tỷ lệ cao nhất được ghi nhận từ sau Chiến tranh thế giới thứ Hai. Do chịu áp lực từ cạnh tranh trực tuyến, 80% người Mỹ làm việc trong các lĩnh vực dịch vụ bán lẻ, nhà hàng, bất động sản, giải trí, giáo dục sẽ có nguy cơ bị mất việc làm vĩnh viễn (Tooze¹, 2020).

Có thể nói, Covid-19 đã khiến các quốc gia nhận diện rõ nét tính chất dễ tổn thương của thế giới trước sự phụ thuộc quá mức vào chuỗi cung ứng của Trung Quốc. Hoạt động sản xuất của nhiều doanh nghiệp trên toàn cầu đã chững lại khi đại dịch bùng phát từ Vũ Hán. Bilahari Kausikan² (2020) cho rằng, khi chuỗi cung ứng bị thu hẹp hoặc biến mất, triển vọng của các thành viên kém phát triển trong ASEAN có thể bị tác động nghiêm trọng. Các quốc gia thành viên khác có thể rơi vào bẫy thu nhập trung bình.

Cùng bàn về hệ lụy của Covid-19 đối với nền kinh tế ASEAN, đặc biệt liên quan đến sự phụ thuộc quá mức vào chuỗi cung

ứng của Trung Quốc, phân tích của Yu Hong³ chỉ rõ hai hướng tác động tiêu cực từ tâm chấn ban đầu của dịch bệnh. Đó là du lịch, chuỗi công nghiệp và hoạt động đầu tư công nghiệp. *Thứ nhất*, việc Trung Quốc tạm ngưng các nhóm du lịch ra nước ngoài từ tháng 01/2020 đã tác động sâu sắc đến ngành du lịch, hàng không, dịch vụ ăn uống và các ngành dịch vụ khác ở ASEAN. Chẳng hạn, lượng du khách Trung Quốc đến Thái Lan vào tháng 02/2020 giảm 90% đã khiến nước này thiệt hại ít nhất 3 tỷ USD. *Thứ hai*, tham gia chuỗi công nghiệp toàn cầu với Trung Quốc, các nước thành viên ASEAN hầu như hoàn toàn phụ thuộc vào việc xuất khẩu nguyên liệu thô và sản phẩm trung gian sang Trung Quốc để xử lý và lắp ráp giai đoạn cuối. Trừ Singapore, hầu hết các nước ASEAN đều có thâm hụt thương mại với Trung Quốc, đặc biệt là Việt Nam, Thái Lan, Indonesia và Philippines. Thâm hụt thương mại kéo dài sẽ gây tổn hại cho nỗ lực công nghiệp hóa của các nước này.

Theo Yu Hong (2020), dịch Covid-19 đã cho thấy các nước Đông Nam Á cần hạn chế sự phụ thuộc quá mức vào thị trường Trung Quốc, đồng thời chủ động đa dạng hóa, tái cấu trúc chuỗi cung ứng toàn cầu nhằm đạt được vị thế tốt hơn. Với lực lượng lao động trẻ và dồi dào trong tổng số hơn 600 triệu dân, tầng lớp trung lưu đang mở rộng, thị trường có tiềm năng khổng lồ, tài nguyên thiên nhiên phong phú và chi phí sản xuất thấp, ASEAN có các điều kiện tiên quyết để trở thành công xưởng tiếp theo của thế giới. Các nước Đông Nam Á cần nắm bắt các cơ hội, thực hiện các cải cách táo bạo trong nước và phát triển mạnh mẽ các lĩnh vực sản xuất của mình.

¹ Giáo sư trường Đại học Columbia.

² Cựu Thứ trưởng thường trực Bộ Ngoại giao Singapore.

³ Nghiên cứu viên cao cấp Viện Đông Á, Đại học Quốc gia Singapore.

3. Hệ lụy chính trị và địa chính trị

Mang tính tất yếu giống như hệ lụy kinh tế là hệ lụy chính trị và địa chính trị của đại dịch này. Ridvan Bari Urcosta¹ (2020) cho rằng, các hậu quả địa chính trị và kinh tế thế giới có thể rất lớn trong tương lai gần nếu Bắc Kinh quyết định tập trung toàn lực chống lại dịch bệnh, đối phó với làn sóng bài Trung Quốc bởi nghi ngờ virus Corona là do “một chương trình vũ khí sinh học bí mật của Trung Quốc” hay Viện Virus học Vũ Hán tạo ra. Từ đó, Trung Quốc phải rút khỏi chính trường thế giới, đồng thời đặt nền kinh tế vào trạng thái “ngủ đông”.

Theo Jarvis Lopez² (2020), thực tế thấy rõ là thế giới đang trải qua một cơn địa chấn địa chính trị (geopolitical earthquake) do virus Corona gây ra. Châu Âu đang chao đảo vì dịch bệnh, nhưng tự tin về khả năng tái khẳng định và tái định vị trên vũ đài chính trị thế giới bởi có bộ máy chính sách công mạnh mẽ, có hệ thống chăm sóc sức khỏe tốt nhất thế giới, có EU với tính cách là khuôn khổ hành động siêu quốc gia lớn nhất toàn cầu, và sẵn sàng đưa ra các gói kích thích tài khóa khổng lồ. Mỹ tuy thiếu một hệ thống chăm sóc sức khỏe toàn cầu, thị trường lao động nhiều biến động, được điều hành bởi một chính quyền đầy bất ổn, nhưng lại có sự chủ động của Cục Dự trữ liên bang Mỹ (FED) và sức mạnh toàn cầu của đồng USD.

Javis Lopez (2020) cũng nhận thấy, quan hệ xuyên Đại Tây Dương đang phải gánh chịu cú hích từ một kẻ thù vô hình kéo theo cuộc khủng hoảng tột tệ nhất từ sau Chiến tranh thế giới thứ Hai. Động thái

gửi nhân viên cùng các trang thiết bị y tế đến châu Âu của Trung Quốc nên được hiểu là một cuộc tập trận địa chính trị nhằm mở rộng cửa cho mối quan hệ mới Trung Quốc - châu Âu, nỗ lực tận dụng khoảng trống ngày càng lớn mà Mỹ để lại ở một phương Tây đang đối mặt với nhiều biến cố nghiêm trọng. Động thái này của Bắc Kinh hàm ý như một cách thức hữu hiệu để củng cố niềm tin rằng Trung Quốc xứng đáng với vai trò lãnh đạo toàn cầu. Virus Corona trở thành quyền lực mềm giúp Trung Quốc vượt qua Mỹ, làm mờ đi hào quang của thương hiệu phương Tây, đẩy nhanh sự dịch chuyển quyền lực từ Tây sang Đông (Tonomall³, 2020).

Michael J. Green⁴ dự báo, do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19, địa chính trị châu Á trong 5 năm tới có thể trình tự diễn ra theo ba kịch bản. *Kịch bản thứ nhất*, Washington và Bắc Kinh sẽ tăng cường cạnh tranh chiến lược, sắc thái của mối quan hệ Mỹ - Trung tiếp tục thay đổi theo những chiều hướng đáng chú ý, và tiếp tục tồn tại sự bế tắc của cả hai nước trong việc thiết lập vị thế ở châu Á. *Kịch bản thứ hai*, Mỹ sẽ khôi phục vị trí lãnh đạo, đề cao giá trị của các liên minh, xây dựng các thể chế đa phương và thực thi các cam kết đa phương. Các đồng minh then chốt của Mỹ như Nhật Bản và Australia vẫn thừa nhận vai trò và uy tín lãnh đạo của Mỹ, chắc chắn sẽ ủng hộ và bắt tay cùng Mỹ xây dựng các mô hình hợp tác mới. *Kịch bản thứ ba*, hòa bình kiểu Trung Quốc (*Pax*

³ Chuyên gia bình luận của *The Guardian*.

⁴ Phó Chủ tịch phụ trách Ban nghiên cứu châu Á và Nhật Bản (Trung tâm Nghiên cứu Chiến lược và Quốc tế - CSIS), Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu châu Á (Trường Ngoại giao Edmund A. Walsh, Đại học Georgetown, Mỹ).

¹ Chuyên gia phân tích của Tổ chức tư vấn chiến lược “Tương lai địa chính trị” (Geopolitical Futures - GPF).

² Chính trị gia người Tây Ban Nha.

Sinica) có khả năng hình thành, nhưng không phải là kịch bản trong đó Trung Quốc sẽ làm lu mờ Mỹ một cách hòa bình như Mỹ đã từng làm với Anh một thế kỷ trước. Thực tế, đó là khả năng các cường quốc theo chủ nghĩa xét lại sẽ củng cố vị thế của mình, gây tổn hại cho các cường quốc ở vị trí trung tâm như Trung Quốc ở châu Á, Nga ở Trung Âu và Đông Âu, hay Iran ở vùng Vịnh. Theo Michael J. Green (2020), cách tốt nhất để tránh kịch bản này là nắm bắt những yếu tố ưu thế tốt nhất ở hai kịch bản trước, nâng cao hiểu biết và cạnh tranh chiến lược, chủ động phối hợp với các đồng minh để xây dựng các quy tắc có tính đến Trung Quốc nhưng không hãm tham vọng của nước này.

4. Tác động của đại dịch đến quan hệ Mỹ - Trung

Hệ lụy của Covid-19 được các chuyên gia phân tích, các nhà nghiên cứu khẳng định là không biên giới, và đương nhiên không chỉ dừng lại ở lĩnh vực kinh tế, chính trị và địa chính trị. Quan hệ quốc tế trong bối cảnh đại dịch, trong đó có mối quan hệ Mỹ - Trung, tuy khó có thể thay đổi nền tảng và nguyên tắc cơ bản, nhưng có lẽ không thể giữ nguyên trạng mà phải đổi mới với nhiều thay đổi.

Mỹ và Trung Quốc đều là hai nạn nhân chịu ảnh hưởng nặng nề của đại dịch Covid-19, nhưng thay vì bắt tay nhau để tìm kiếm giải pháp chung nhằm chống chọi và khắc phục hậu quả, hai nước này vẫn tiếp tục đối đầu căng thẳng. Các quan chức Trung Quốc ban đầu đã ngăn chặn và hạn chế trao đổi thông tin quốc tế tự do và thông suốt, tiếp đó phát động chiến dịch tuyên truyền khẳng định virus Corona chỉ là bệnh nhẹ và lành tính, cuối cùng quy trách nhiệm cho quân đội Mỹ về nguồn gốc của virus ở Vũ Hán. Đáp lại, Tổng thống Donald

Trump đã gọi tên “virus Trung Quốc”, cắt giảm đóng góp cho ngân sách của WHO. Nhiều nhà hoạch định chính sách Mỹ coi sự phối hợp với Trung Quốc nhằm phản ứng với Covid-19 là nỗ lực tự làm hại mình trong cuộc cạnh tranh có tổng bằng không nhằm chiếm giữ vai trò lãnh đạo toàn cầu. Theo Ryan Hass¹ và Kevin Dong² (2020), hậu quả của những động thái và lập luận này là hai quốc gia hùng mạnh nhất thế giới bị sa lầy trong một cuộc chiến diễn ngôn về nguyên nhân gây ra đại dịch, đổ lỗi cho nhau đã gây ra sự khủng hoảng toàn cầu. Đại dịch càng lan rộng và tiếp tục tàn phá các nền kinh tế thì cả hai nước càng bị thiệt hại nhiều hơn.

Theo EIU (2020), những đổ vỡ hiện tại trong quan hệ Mỹ - Trung khó có khả năng được hàn gắn trong thời gian ngắn, thậm chí còn trở nên trầm trọng hơn. Bên cạnh những căng thẳng truyền thông là “cuộc chiến tung tin xuyên tạc” để công kích lẫn nhau. “Trò chơi đổ lỗi” đã được bắt đầu ngay khi đại dịch xảy ra. Mặc dù Tổng thống Mỹ D. Trump đã tuyên bố thôi dùng cách gọi “virus Trung Quốc”, nhưng Ngoại trưởng Mỹ Mike Pompeo vẫn thất bại trong nỗ lực thuyết phục những người đồng cấp thuộc nhóm G7 đưa cụm từ “virus Vũ Hán” vào tuyên bố chung. Một số nghị sĩ Đảng Cộng hòa đã đưa ra nghị quyết lưỡng viện kêu gọi “điều tra quốc tế toàn diện”, yêu cầu Trung Quốc chịu trách nhiệm và bồi thường do đã gây ra đại dịch. Sau khi Mỹ giảm số lượng nhà báo Trung Quốc hoạt động tại Mỹ từ 160 xuống còn 100 người, Bắc Kinh đã thu hồi giấy phép báo chí của

¹ Chủ tịch Chương trình Chính sách đối ngoại của Viện Brookings.

² Trợ lý nghiên cứu Trung tâm John L. Thornton về Trung Quốc của Viện Brookings.

13 phóng viên người Mỹ đang hoạt động tại Trung Quốc (Dẫn theo: Lim¹, 2020).

Joseph S. Nye Jr.² (2020) cũng cho rằng, cuộc khủng hoảng Covid-19 đã khiến mối quan hệ giữa Bắc Kinh và Washington trở nên tồi tệ hơn, và điều đó thể hiện sự thất bại to lớn của các nhà lãnh đạo tối cao Mỹ và Trung Quốc. Ông Joseph S. Nye Jr. cũng đề xuất, cả hai cường quốc nên đồng thuận giảm leo thang các cuộc chiến tuyên truyền công kích lẫn nhau, cần chuẩn bị cho sự hợp tác hiệu quả hơn, đóng góp tài chính cho nỗ lực chống Covid-19, thành lập Ủy ban cao cấp song phương về Covid-19, sử dụng sức mạnh mềm để khôi phục và phát triển mạng lưới hợp tác giữa các nhà khoa học và các chuyên gia y tế nhằm ứng phó và giải quyết các mối đe dọa đang và sẽ xảy ra.

Kết luận

Covid-19 là cuộc khủng hoảng toàn cầu lớn nhất của nhân loại kể từ Chiến tranh thế giới thứ Hai. Đại dịch này đã gây ra sự gián đoạn chưa từng có đối với nền kinh tế và thương mại thế giới do sản xuất và tiêu dùng đình trệ, tạo ra những bước ngoặt trong cuộc đua địa chính trị giữa các nước lớn, là phép thử đối với chiến lược phát triển của mỗi quốc gia, đối với các mối quan hệ quốc tế, thách thức toàn cầu hóa và sắp xếp lại trật tự thế giới.

Đề vượt qua cuộc khủng hoảng, để những hệ lụy của đại dịch không trở nên tồi tệ hơn, cần có sự hợp tác của tất cả các quốc gia, sự chung tay toàn cầu chứ không chỉ là cách thức ứng phó của từng quốc gia đơn lẻ; cần thiết lập các cơ chế kiểm soát

và bồi thường tạo ra phản ứng chung cho các trường hợp khẩn cấp; cần tiếp tục ủng hộ một thế giới dựa trên các quy tắc, mở và kết nối, hướng đến sự phát triển bền vững và bao trùm □

Tài liệu tham khảo

1. ADB (2020), “Covid-19 economic impact could reach 8.8\$ trillion globally - New ADB report”, *Asian Development Bank*, <https://www.adb.org/news/covid-19-economic-impact-could-reach-8-8-trillion-globally-new-adb-report>, truy cập ngày 15/5/2020.
2. AMRO (2020), “The impact of the Coronavirus Epidemic on the ASEAN+3 economies”, *ASEAN+3 Macroeconomic Research Office*, https://www.amro-asia.org/wp-content/uploads/2020/02/AMRO-Analytical-Note_Coronavirus_17-Feb-2020.pdf, truy cập ngày 17/2/2020.
3. EIU (2020), “Geopolitics after Covid-19: Is the Pandemic a turning point”, *The Economist*, <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1339299717&Country=Albania&topic=Politics&subtopic=Forecast&subsubtopic=International+relations>, truy cập ngày 01/4/2020.
4. Green, Michael J. (2020), “Geopolitical scenarios for Asia after Covid-19”, *Center for Strategic and International Studies*, <https://www.csis.org/analysis/geopolitical-scenarios-asia-after-covid-19>, truy cập ngày 31/3/2020.
5. Joseph S. Nye, Jr. (2020), “China and America are failing the Pandemic test”, *Project Syndicate*, <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-america-failing-pandemic-test-by-joseph-s-nye-2020-04>, truy cập ngày 02/4/2020.

¹ Giám đốc Văn phòng tại Bắc Kinh và Đài Loan của Hãng tin Reuters.

² Nhà khoa học chính trị nổi tiếng người Mỹ, Nguyên Trợ lý Bộ trưởng Quốc phòng, Chủ tịch Hội đồng Tình báo Mỹ.

6. Kausikan, Bilahari (2020), “The consequences of the Pandemic for Southeast Asia”, *Global Brief*, <https://globalbrief.ca/2020/04/the-consequences-of-the-pandemic-for-southeast-asia/>, truy cập ngày 01/4/2020.
7. Kissinger, Henry A. (2020), “The Coronavirus Pandemic will forever alter the world order”, *The Wall Street Journal*, <https://www.wsj.com/amp/articles/the-coronavirus-pandemic-will-forever-alter-the-world-order-11585953005>, truy cập ngày 03/4/2020.
8. Lim, Benjamin Kang (2020), “US-China ties: The folly of trading punches in a Pandemic”, *The Straits Times*, <https://www.straitstimes.com/opinion/us-china-ties-the-folly-of-trading-punches-in-a-pandemic>, truy cập ngày 31/3/2020.
9. Lopez, Javis (2020), “The Coronavirus: A geopolitical earthquake”, *European Council on Foreign Relations*, https://www.ecfr.eu/article/commentary_the_coronavirus_a_geopolitical_earthquake, truy cập ngày 02/4/2020.
10. Rodrik, Dani (2020), “Will Covid-19 remake the world?”, *Project Syndicate*, <https://www.project-syndicate.org/commentary/will-covid19-remake-the-world-by-dani-rodrik-2020-04>, truy cập ngày 06/4/2020.
11. Ryan Hass, Kevin Dong (2020), “The US, China and Asia after the Pandemic: More, not less, tension”, *East Asia Forum*, <https://www.eastasiaforum.org/2020/04/01/the-us-china-and-asia-after-the-pandemic-more-not-less-tension/>, truy cập ngày 01/4/2020.
12. Tonomall, Simon (2020), “Power, equality, nationalism: How the Pandemic will reshape the world”, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/28/power-equality-nationalism-how-the-pandemic-will-reshape-the-world>, truy cập ngày 28/3/2020.
13. Tooze, Adam (2020), “The normal economy is never coming back”, *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com/2020/04/09/unemployment-coronavirus-pandemic-normal-economy-is-never-coming-back/>, truy cập ngày 09/4/2020.
14. The Economist (2020), “Has Covid-19 killed globalisation”, *The Economist*, <https://www.economist.com/leaders/2020/05/14/has-covid-19-killed-globalisation>, truy cập ngày 14/5/2020.
15. Urcosta, Ridvan Bari (2020), “The geopolitical consequences of the Coronavirus outbreak”, *The Japan Times*, https://www.japantimes.co.jp/opinion/2020/02/03/commentary/world-commentary/geopolitical-consequences-coronavirus-outbreak/#.Xqo3_6gzaK2, truy cập ngày 03/2/2020.
16. Yu Hong (2020), “Wake-up call for ASEAN countries: Curb over-reliance on China and seize opportunities of global supply chain restructuring”, *ThinkChina*, <https://www.thinkchina.sg/wake-call-asean-countries-curb-over-reliance-china-and-seize-opportunities-global-supply-chain>, truy cập ngày 26/3/2020.
17. Zawatsky, Jay (2020), “The overlooked opportunities of the Coronavirus crisis”, *National Interest*, <https://nationalinterest.org/feature/overlooked-opportunities-coronavirus-crisis-140707>, truy cập ngày 05/4/2020.